

YANGI O‘ZBEKISTONDA XORIJIY TILLARINI O‘QITISH TARAQQIYOTNING YANGI BOSQICHIDA

Bobokeldieva Maftuna,
Soliq qo‘mitasi huzuridagi Fiskal institut o‘qituvchisi
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.02.1.018>

Annotatsiya: maqolada yangi O‘zbekistonda chet tillarini o‘qitish tizimini yangicha asoslarda tashkil etish, ularni keng targ‘ib qilish, o‘rta umumta‘lim maktablari, o‘rta maxsus va oliy ta‘lim muassasalarida yaratilgan keng imkoniyatlar, til siyosatini ta‘minlash borasida davlat tomonidan olib borilayotgan izchil siyosat va uning ahamiyati tahlil qilingan. Unda mamlakatda xorijiy tillar, ayniqsa ingliz tilini o‘qitishni har tomonlama rivojlantirish uchun yaratilgan imkoniyatlarning ahamiyati hamda dunyo hamjamiyatiga keng miqyosda integratsiyalashayotgan yangi O‘zbekistonda chet tillarni o‘rganish borasidagi normativ-huquqiy hujjatlarning ahamiyati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: xorijiy tillar, qoror, qonun, farmon, maktab, oliy ta‘lim muassasasi, agentlik, strategiya, davlat tili, siyosat, taraqqiyot, integratsiya.

ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ НАХОДИТСЯ НА НОВОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ

Бобокелдиева Мафтун,
преподаватель Фискального института при Налоговом комитете

Аннотация: в статье организация системы преподавания иностранных языков в новом Узбекистане на новой основе, их широкая пропаганда, широкие возможности, созданные в средних общеобразовательных школах, средних специальных и высших учебных заведениях, языковая политика. анализируется политика, проводимая государством в сфере обеспечения, и ее значение. Подчеркивается важность создаваемых возможностей для всестороннего развития преподавания иностранных языков, особенно английского, а также значение нормативно-правовых документов по изучению иностранных языков в новом Узбекистане, масштабно интегрирующемся в мировое сообщество. .

Ключевые слова: иностранные языки, закон, указ, школа, вуз, агентство, стратегия, государственный язык, политика, развитие, интеграция.

TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN NEW UZBEKISTAN IS AT A NEW STAGE OF DEVELOPMENT

Bobokeldieva Maftuna,
teacher at the Fiscal Institute under the Tax Committee

Abstract: the article examines the organization of the foreign language teaching system in the new Uzbekistan at a new stage of development, their widespread promotion and the creation of new opportunities for learning foreign languages in secondary schools, secondary specialized and higher educational institutions. It describes and analyzes the state's consistent language policy and its significance. The importance of the opportunities created in the country for the comprehensive development of teaching foreign languages, especially English, is described. The article emphasizes the importance of regulatory documents on the study of foreign languages in the new Uzbekistan in the context of global integration.

Key words: foreign languages, law, regulation, decree, school, university, agency, strategy, state language, policy, development, integration.

Kirish. Keyingi yillarda, ayniqsa yangi O'zbekiston davrida xorijiy tillarga bo'lgan munosabat o'zgardi, ularni o'qitishni yangi bosqichga olib chiqish, uning obro'si va nufuzini oshirish yuzasidan talay ishlar amalga oshirildi. Buning natijasida xorijiy tillar, ayniqsa ingliz tilini o'qitish va unga bo'lgan munosabat o'zgardi, xorijiy tillarni o'qitish va targ'ib qilishning normativ-huquqiy asoslari, manbaviy hamda o'quv-uslubiy asosi mustahkamlandi va yanada boyidi.

Buning yaqqol isboti sifatida respublikamizning barcha hududida chet tillarni, xususan ingliz tilini o'rganish umumta'lim maktablarining birinchi sinflaridan o'yin tarzidagi darslar va og'zaki nutq darslari shaklida, ikkinchi sinfdan boshlab esa, alifbo, o'qish va grammatikani o'zlashtirishdan bosqichma-bosqich boshlanishi ko'zda tutildi. Oliy o'quv yurtlarida ayrim maxsus fanlarni, xususan, texnik va xalqaro mutaxassisliklar bo'yicha o'qitish chet tillarda olib borilishi, umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarining o'quvchilari va o'qituvchilarini chet tillar bo'yicha darsliklar va o'quv-uslubiy majmualar bilan ta'minlash, ularni belgilangan muddatlarga rioya etilgan holda qayta nashr etish bepul amalga oshirilishm ko'zda tutildi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili.

Yangi O'zbekistonda chet tillarni o'rganish tizimini takomillashtirish borasida yangi davr boshlandi. Jumladan, Prezidentimizning 2021 yil, 19 maydagi "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori bilan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish agentligi tashkil etildi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 19 yanvar 2022 yildagi "Xorijiy tillarni o'rganishni takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi 34-son Qaroriga ko'ra O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi va Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish agentligining «2022 yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat byudjeti to'g'risida» gi qonuni bilan Xalq ta'limi vazirligiga Xalq ta'limi sohasidagi islohotlarga ko'maklashish jamg'armasi uchun ajratiladigan mablag'lar hisobidan Agentlikning byudjetdan tashqari jamg'armasiga bir martalik 15,0 mlrd so'm miqdoridagi moliyaviy ko'mak mablag'larini ajratildi [1. 0949].

Agentlik tomonidan olis hududlarda joylashgan yoki xorijiy tillarni o'qitish bo'yicha ko'rsatkichi past bo'lgan ta'lim tashkilotlari o'qituvchilarining malakasini oshirish bo'yicha agentlik tomonidan respublikada faoliyat yuritayotgan nodavlat ta'lim tashkilotlari va xorijiy hamkorlar vakillaridan iborat mobil guruhlari shakllantirildi. Makur mobil guruhlar tomonidan – kaskad tamoyili asosida hududlarda xorijiy tillarni o'qitish va ommalashtirish bo'yicha trenerlar tayyorlanmoqda hamda ularning hududdagi chet tillari o'qituvchilarining malakasini oshirish bo'yicha faoliyati tashkil etildi.

Bu borada Vazirlar Mahkamasining qaroriga muvofiq Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklari tomonidan har yili tuman (shahar)dagi maktablarni xorijiy tillarni o'qitish uchun zarur bo'lgan adabiyotlar, asbob-uskunalar, zamonaviy axborot texnologiyalari bilan ta'minlash uchun mahalliy byudjetlardan 1 mlrd so'mdan kam bo'lmagan miqdorda ajratiladigan mablag'larning hisobi hududiy xalq ta'limi boshqarmalarining G'aznachilikdagi alohida ochilgan maxsus hisobvaraqlarida yuritilishi hamda ushbu mablag'lar Agentlik bilan kelishilgan manzilli dasturlar asosida sarflanishi ko'da tutildi.

Tadqiqot metodologiyasi.

2023 yil 1 yanvardan boshlab esa maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus va professional, shuningdek, maktabdan tashqari ta'lim tashkilotlari chet (ingliz, fransuz, nemis, ispan, italyan, arab, xitoy, yapon, koreys, turk, fors, pushtu, dari, urdu hind) tili fani o'qituvchilarining attestasiyasi jarayonida o'quv fani bo'yicha malaka sinovlari Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiya tomonidan tinglab tushunish, o'qish, yozish hamda gapirish ko'nikmalarini baholashni nazarda tutuvchi kasbiy sinov shaklida o'tkaziladigan bo'ldi.

Bu esa shubhasiz xorijiy tillar, jumladan ingliz tilini o'qitishni yangi bosqichga olib chiqish,

uni o'qitishni samarali tashkil etish, xorijiy tillar mutaxassisliklariga ega bo'lgan professor-o'qituvchilarni moddiy va moliyaviy fo'llab-quvvatlash hamda ushbu tillarga qiziqishlari baland bo'lgan yoshlarni ijodiy fobliyatlarini ro'yobga chiqarishda yangi bosqichni boshlab berdi.

Bu borada Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish agentligi tomonidan bir qator tashkiliy, o'quv-uslubiy hamda ilmiy-tadqiqot yo'nalishida ishlar amalga oshirilmoqda. Til o'rganish va o'qitish borasida dunyoning etuk olimlari tajribasida samarali natija berib kelayotgan o'qitish metodikalari, shuningdek, xorijiy tillarni o'qitish sohasida "bog'cha-maktab-oliy ta'lim tashkiloti-korxonasi" tamoyilidagi uzluksiz ta'lim zanjirini joriy etish, aholining barcha qatlamlariga mos bo'lgan tilni o'rganish bo'yicha uslubiy tavsiyalarni ishlab chiqishni muvofiqlashtirish singari ko'plab salmoqli ishlar amalga oshirib kelinmoqda. Agentlik qisqa muddat ichida uzluksiz ta'lim tizimining bosh bo'g'inlari sanalgan vazirliklar, chet tili o'qitishning turli sohalarida faoliyat yuritib kelayotgan ko'plab xorijiy va mahalliy tashkilotlar hamda davlat va nodavlat ta'lim muassasalari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yib, katta-katta loyihalar ustida ishlashga muvaffaq bo'lmoqda. Jumladan, Britaniya Kengashi, AQShning O'zbekistondagi elchixonasi, O'zbekistondagi Gyote Instituti, Yaponiya va Koreya xalqaro hamkorlik agentliklari, At Tanal Al Arabi arab tilini o'qitish va test tizimini o'z ichiga olgan tashkilot, Istanbul Aydin Universiteti, shuningdek, Makmillan, Oksford, Pirson, MM, Klett singari xorijiy nashriyotlar bilan aloqa o'rnatilib, hamkorlikda faoliyat olib borilmoqda.

Chet tilini jahon standartlari talablariga javob bera oladigan darajada egallash uchun umume'tirof etilgan Evropa Kengashining "Chet tilini bilishning umumevropa kompetensiyalari: o'rganish, o'rgatish va baholash" (CEFR) talablari ishlab chiqildi. Bu ishga angliyalik Rod Bolbayto va Devis Alan boshchiligidagi ekspertlar guruhi jalb etildi Xorijiy tillarni o'rganishga layoqatli bo'lgan talabalarga maxsus dastur -IELTE- asosida interfaol usulda dars beradigan o'qituvchilar bilan hamkorlikda Buyuk Britaniya, AQSh, Vengriya, Turkiya va Yangi Zelandiyadan 20 dan ortiq mutaxassislar dars berdilar. Respublika oliy ta'lim muassasalari hamda Britaniya Kengashi o'rtasidagi hamkorlik doirasida amalga oshirilgan PRESETT nomli loyihaga chet tili mutaxassislarini tayyorlashga ixtisoslashgan 18 ta oliy o'quv yurti a'zo bo'lib, [2. <https://anhor.uz/uz/events/taylim-tizimida-halkaro-hamkorlik>] xalqaro hamkorlar sifatida Buyuk Britaniyaning Norich Til o'qitish Instituti va Ist Angliya Universitetining loyixada ishtirok etishi chet tili mutaxassislarini tayyorlashga munosib hissa qo'shdi. Xalqaro aloqalarning zamonaviy transformasiyasi tufayli globallashtirish jarayonida xorijiy tillarni o'qitish va o'rgatishni takomillashtirish, unga bo'lgan e'tiborning kuchayganligi, xalqimizning ongi va tafakkurini boyitishda, milliy o'zligini anglashida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

"O'zbekiston-2030" strategiyasining 3 va 4 maqsadlarida "Ta'lim tashkilotlariga har yili 500 nafar «til egalari» bo'lgan xorijiy mutaxassislarni jalb etish, 1 000 nafar tarbiyachi va o'qituvchilarni xorijiy mamlakatlarga malaka oshirish va stajirovkaga yuborish, 29 va 30 maqsadlarida esa 2 million nafar fuqarolarni kasb-hunar, tadbirkorlik ko'nikmalari va xorijiy tillarga o'qitish, Maktab bitiruvchilari kamida 2 ta xorijiy til va 1 ta kasb egallashini ta'minlash, 30 va 31 maqsadlarda esa ilmiy va innovasion faoliyat, intellektual o'yinlar hamda chet tillarini o'rganishga jalb etish orqali kamida 2 million nafar yoshlarning iqtidorini rivojlantirish eng muhim choralar sifatida belgilandi [3. № 190].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" da xorijiy tillarda faoliyat yuritayotgan hamda millatlararo munosabatlar sohasida davlat siyosatini yoritayotgan ommaviy axborot vositalarini davlat tomonidan qo'shimcha qo'llab-quvvatlash choralarini ko'rish, xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalarini rivojlantirish maqsadida do'stlik jamiyatlari faoliyatini takomillashtirish vazifalari belgilab berilganligi ahamiyatga molikdir [4. № 22. 1.02.]

Davlat rahbarining 2017 yil 20 apreldagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga ko'ra esa har bir oliy ta'lim muassasasi tomonidan xorijdagi etakchi turdosh ilmiy-ta'lim muassasalari bilan istiqbolli hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'yish,

o'quv jarayoniga xalqaro ta'lim standartlariga asoslangan eng zamonaviy pedagogik texnologiyalar, ta'lim dasturlari va o'quv-metodik materiallarni keng joriy etish, ilmiy-pedagogik faoliyatga yuqori malakali chet el o'qituvchilari va olimlarini jalb etish belgilanganligi istiqbolda xorijiy tillarni o'qitish tizimi yangi bosqichga chiqishidan dalolatdir.

Xulosa.

Umuman, xulosa qilib aytganda, yangi O'zbekistonda chet tillarini o'qitish tizimini yangicha asoslarda tashkil etish, uni yanada keng targ'ib qilish, mamlakatda til siyosatini takomillashtirish, bu borada davlat tomonidan olib borilayotgan izchil siyosat va uning ahamiyati toboro kengayib bormoqda. Muhimi, mamlakatda xorijiy tillar, ayniqsa ingliz tilini o'qitishni har tomonlama rivojlantirish uchun yaratilgan imkoniyatlar yangi bosqichga ko'tarilib, yoshlarning bu fanga qiziqishi ham toboro ortib bormoqda. Bu esa bugungi kunda dunyo hamjamiyatiga keng miqyosda integrasiyalashayotgan yangi O'zbekiston uchun o'ta ahamiyatlidir.

Maqola yuzasidan quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

Birinchi, xuddi ona tili kabi, xorijiy tillarning sofligini saqlash, uni mahalliy shart sharoitlardan kelib chiqib boyitib borish va o'rganuvchilarning nutq madaniyatini oshirib borishga keng jamoatchilikni jalb etish ishlarini tashkil etish;

Ikkinchi, xorijiy tillarni zamonaviy axborot texnologiyalari va kommunikasiyalariga faol integrasiyalashuvini ta'minlash;

Uchinchi, xorijiy tillarning respublika miqyosidagi o'rni va nufuzini oshirish, bu borada chet davlatlar, ayniqsa AQSh, Buyuk Britaniya, Hindiston kabi rivojlangan davlatlar bilan o'quv, o'quv-uslubiy va ilmiy sohalarida hamkorlik aloqalarini yanada rivojlantirish zarur.

To'rtinchi, ta'lim tizimining bara bosqichlarida, jumladan oliy ta'lim tizimida xorijiy tilshunoslikni o'qitishni qayta ko'rib chiqish zarur. Bugungi kunda o'sib kelayotgan yosh avlod ongida xorijiy tilarga bo'lgan muhabbatni uyg'otish omillarini takomillashtirish lozim. Shunchaki, grammatik qoidalarni o'rgatish bilan yosh avlod ongida xorijiy tillarga bo'lgan to'g'ri munosabatni shakllantirib bo'lmaydi.

Adabiyotlar

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xorijiy tillarni o'rganishni takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi qarori. (Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 20.01.2022 y., 09/22/34/0048-son; 20.10.2022 y., 09/22/612/0949-son)

Madaminov S. Chet tillarni o'qitishda innovatsion metodlarning o'rni va ularning uslubiy tahlili/ Talim tizimida xalkaro xamkorlik. <https://anhor.uz/uz/events/taylim-tizimida-halkaro-hamkorlik>.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston-2030 strategiyasi" to'g'risidagi Farmoni. Xalq so'zi. 12. 09. 2023. № 190.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiёт strategiyasi to'g'risida»gi Farmoni. // Yangi O'zbekiston. № 22. 02.